

BÀI 15

MẸ HIỀN DẠY CON

ĐỌC – HIỂU VĂN BẢN

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

- Hiểu thái độ, tính cách và phương pháp dạy con trở thành bậc vĩ nhân của bà mẹ thầy Mạnh Tử.
- Hiểu cách viết truyện gần với cách viết kí, viết sử ở thời trung đại.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LUU Ý

Để có thêm cơ sở cho việc nhận thức về tác dụng giáo dục của bà mẹ trong khi giảng truyện *Mẹ hiền dạy con*, GV cần biết thêm về thầy Mạnh Tử như sau :

Mạnh Tử (372 ? – 289 ? tr. CN), tên là Mạnh Kha, người đất Trâu (nay gọi là huyện Trâu) thuộc tỉnh Sơn Đông, Trung Quốc, học trò của Tử Tư – cháu của Khổng Tử. Mạnh Tử đã cùng học trò viết sách *Mạnh Tử* – tác phẩm quan trọng và rất nổi tiếng, được coi là một trong bốn tác phẩm kinh điển (Tứ thư) của nho gia.

Ở Việt Nam, từ rất xa xưa, tên tuổi Mạnh Kha (Mạnh Tử) đã đi liền sau tên tuổi Khổng Tử và hai ông được coi là hai vị thánh tiêu biểu nhất của đạo nho. Tại Văn Miếu ở Hà Nội, xung quanh tượng Khổng Tử có tượng Mạnh Tử được đặt thờ cùng với tượng ba vị khác (tứ phôi).

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

1. Giới thiệu bài

– GV dựa vào chú thích (1) trong SGK (tr. 151) giới thiệu xuất xứ của truyện *Mẹ hiền dạy con*. Đây là một truyện trong sách *Liệt nữ truyện* (truyện về các bậc liệt nữ ; *liệt nữ* : người đàn bà có tiết nghĩa hoặc có khí phách anh hùng) của Trung Quốc xưa, được Ôn Như Nguyễn Văn Ngọc và Tử An Trần Lê Nhân chọn dịch, in trong sách *Cổ học tinh hoa* (tinh hoa của nền học cổ) lần đầu năm 1926, được tái bản nhiều lần, cho tới nay vẫn có nhiều người Việt Nam đón đọc. Riêng truyện *Mẹ hiền dạy con* đã nổi tiếng xưa nay ở Trung Quốc cũng như ở nước ta.

– GV dựa vào chú thích (2) trong SGK (tr. 151) và một phần trong phần II – *Những điều cần lưu ý* ở trên, giới thiệu qua về thầy Mạnh Tử (năm sinh, năm mất, quê quán, địa vị và ảnh hưởng trong lịch sử), từ đó nhấn mạnh : Muốn hiểu đúng mức giá trị của truyện *Mẹ hiền dạy con*, phải biết thầy Mạnh Tử trong lịch sử là người như thế nào. Hiểu được địa vị lịch sử của Mạnh Tử sẽ hiểu được công lao dạy con của bà mẹ thầy Mạnh Tử mà truyện đã phản ánh.

2. Tiến trình tổ chức các hoạt động

Thiết bị, tài liệu cần thiết cho các hoạt động

Với hầu hết thì không thể, nhưng tùy từng địa phương, ví dụ ở Hà Nội, GV có thể vào Văn Miếu chụp ảnh tượng thờ Mạnh Tử để cho HS xem trước khi giảng bài.

Hoạt động 1. GV hướng dẫn HS tóm tắt nội dung năm sự việc dạy con của bà mẹ thầy Mạnh Tử theo cách lập biểu đồ mà SGK đã yêu cầu. Từ đó, yêu cầu HS phân loại và tìm ý nghĩa của những sự việc đó bằng cách trả lời các câu hỏi :

- Ba sự việc đầu có ý nghĩa giáo dục gì ?
- Sự việc thứ tư có ý nghĩa giáo dục gì ?
- Sự việc cuối cùng có ý nghĩa giáo dục gì ?

Hoạt động 2. GV hướng dẫn HS phân tích ý nghĩa giáo dục con trong ba sự việc đầu của bà mẹ thầy Mạnh Tử theo gợi ý : Đây là vấn đề chọn môi trường sống có lợi nhất (tránh môi trường bất lợi) cho việc hình thành nhân cách của trẻ thơ, của con cái. Từ hướng kết luận đã được tìm ra, GV khuyến khích HS tìm một số câu tục ngữ Việt Nam có nội dung tương ứng, phù hợp với ý tưởng vừa được rút ra. Ví dụ : "Gần mực thì đen, gần đèn thì sáng", "Ở bầu thì tròn, ở ống thì dài", ...

Hoạt động 3. GV hướng dẫn HS phân tích sự việc thứ tư bằng cách yêu cầu trả lời các câu hỏi :

- Ở lần thứ tư, bà mẹ đã làm gì đối với con ?
- Làm xong, bà tự nghĩ về việc làm của mình như thế nào ?
- Không chỉ nghĩ mà bà còn sửa chữa việc làm của mình bằng cách gì ?
- Ý nghĩa giáo dục con ở sự việc thứ tư là thế nào ?

(Gợi ý : Không được dạy con nói dối. Với trẻ con phải dạy chữ tín, đức tính thành thật.)

GV có thể kể cho HS nghe chuyện sau đây : Tăng Sâm là một trong số học trò xuất sắc của Khổng Tử (Ở Văn Miếu, Hà Nội, trong tú phổi – bốn vị được thờ cúng – có Tăng Sâm). Ngày còn bé, một hôm mẹ đi chợ, Tăng Sâm đòi đi theo. Mẹ dỗ : "Ở nhà, mẹ đi chợ mua cho miếng gan lợn mà ăn". Ra chợ, không còn gan lợn để mua. Về nhà, để giữ chữ tín với con, bà đã mổ lợn nhà lấy một miếng gan cho con ăn. (Từ chuyện mẹ thầy Mạnh Tử trong sự việc dạy con lần thứ tư và chuyện mẹ con thầy Tăng Sâm, GV có thể hướng HS vào trạng thái ngồi lặng im, tập suy tư và sau đó gọi một vài em phát biểu cảm nghĩ về chữ *tín* sao cho thật thấm thía.)

Hoạt động 4. GV hướng dẫn HS phân tích sự việc cuối cùng bằng cách nêu câu hỏi để các em trả lời :

- Sự việc gì đã xảy ra trong lần cuối cùng ?
- Hành động và lời nói của bà mẹ đã thể hiện động cơ, thái độ, tính cách gì của bà trong khi dạy con ?
- Tác dụng của hành động và lời nói đó là gì ? (Gợi ý : Động cơ : vì thương con, muốn con nên người. Thái độ : kiên quyết, dứt khoát không một chút nương nhẹ. Tính cách : quyết liệt. Tác dụng : hướng con vào việc học tập chuyên cần để về sau trở nên bậc "đại hiền".)

Hoạt động 5. GV nêu thêm câu hỏi để HS trả lời : Toàn bộ câu chuyện *Mẹ hiên dạy con* đều thuộc lời kể của người kể chuyện. Riêng câu cuối cùng : "Thế chẳng là nhờ cái công giáo dục quý báu của bà mẹ hay sao ?" thì lời kể này có thêm tính chất gì ? (Gợi ý : lời bình). Trong truyện trung đại, chủ yếu là dùng lời kể nhưng có khi xen thêm lời bình của người kể.

Hoạt động 6. GV hướng dẫn HS tổng kết những bài học dạy con từ truyện *Mẹ hiên dạy con* theo sự gợi ý sau đây :

- Dạy con trước hết phải chọn môi trường tốt cho con.
- Dạy con cũng trước hết phải dạy đạo đức.
- Dạy đạo đức chưa đủ, còn phải dạy lòng say mê học tập.
- Với con, không nuông chiều mà phải nghiêm khắc, nghiêm khắc phải dựa trên niềm yêu thương thiết tha muốn cho con nên người.

Từ việc tổng kết những bài học dạy con của bà mẹ thầy Mạnh Tử, GV yêu cầu HS trả lời câu hỏi : Tác dụng của việc dạy con đó là gì ?

Hoạt động 7. Gợi ý giải bài tập và kiểm tra.

- GV yêu cầu HS làm ở nhà bài tập 1, 2 – phần *Luyện tập*.
- Riêng đối với HS khá, giỏi, GV khuyến khích viết một đoạn văn khoảng trên dưới năm dòng về bà mẹ thầy Mạnh Tử theo yêu cầu : thể hiện niềm cảm phục đối với bà.
- GV dùng thời gian kiểm tra đầu giờ của bài học mới với yêu cầu : HS nói lên những điều thu hoạch được từ việc học truyện *Mẹ hiên dạy con*.

IV – TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Ôn Như Nguyễn Văn Ngọc – Tử An Trần Lê Nhân, *Cố học tinh hoa*, NXB Trẻ, Thành phố Hồ Chí Minh, 1992.